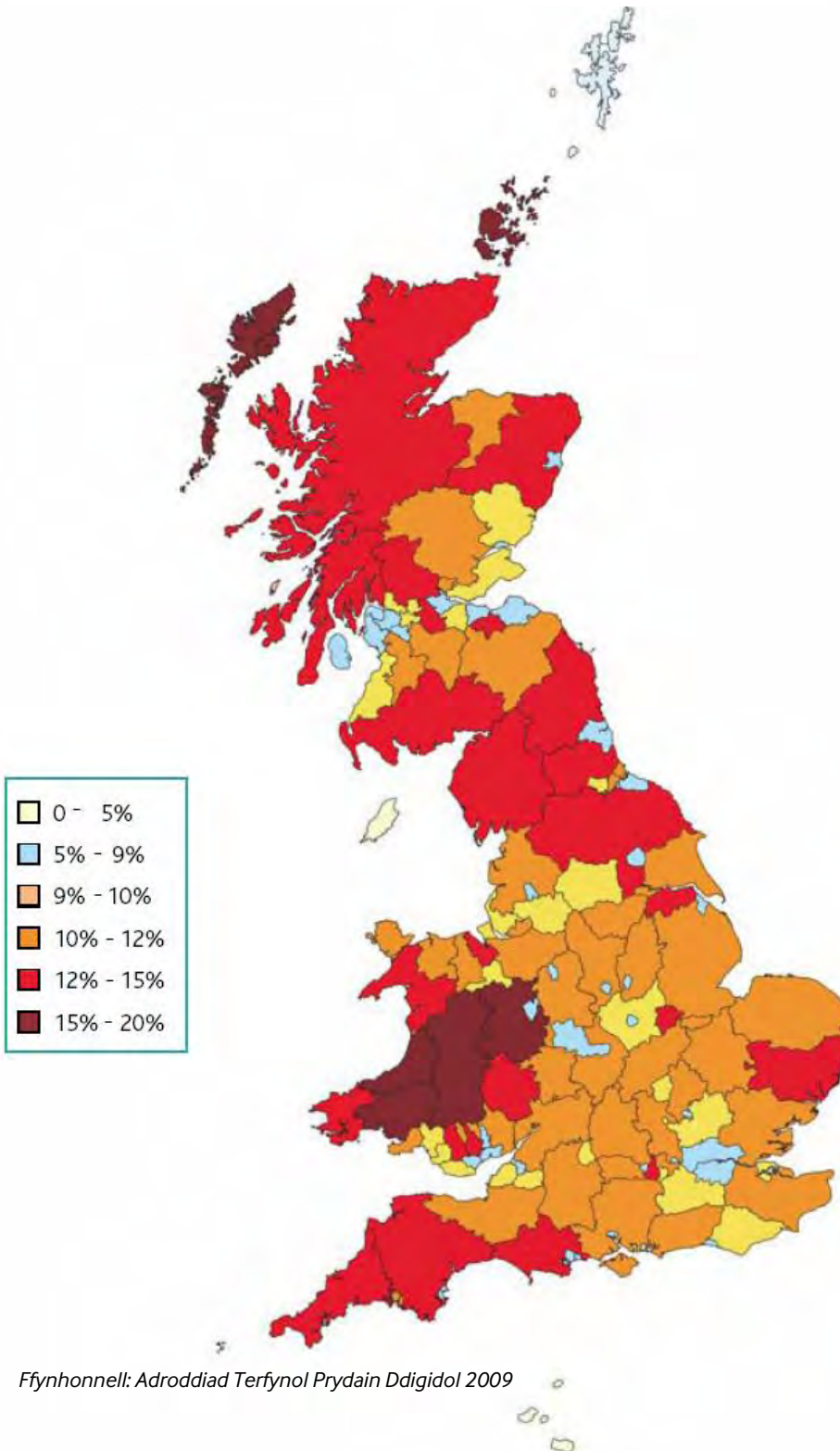

Cau'r gagendor digidol

Robin Wilkinson

Mae'r gagendor digidol rhwng Cymru a gweddill y Deyrnas Unedig yn dal i gulhau. Er hynny, mae gwahaniaethau sylweddol o hyd i'w gweld yn y gwasanaethau band eang sydd ar gael yng Nghymru ei hun a rhwng Cymru a'r Deyrnas Unedig, sy'n golygu y bydd yn rhaid i'r rheini sy'n llunio polisiau weithredu ar fyrder er mwyn rhwystro pethau rhag gwaethygu.

Canran y llinellau nad ydynt yn gallu darparu cyflymder cysylltu o 2 Mbps

Cyflymder cysylltiadau band eang:

- 2 Mbps: dyma'r math o gyflymder sy'n angenrheidiol i ddefnyddio iplayer y BBC;
- 30 Mbps: gyda'r cyflymder hwn, gallwch lawrlwytho trac cerddorol cyffredin mewn tua 1.5 eiliad;
- 50 Mbps: gyda'r cyflymder hwn, gallwch lawrlwytho trac cerddorol cyffredin mewn tuag eiliad.

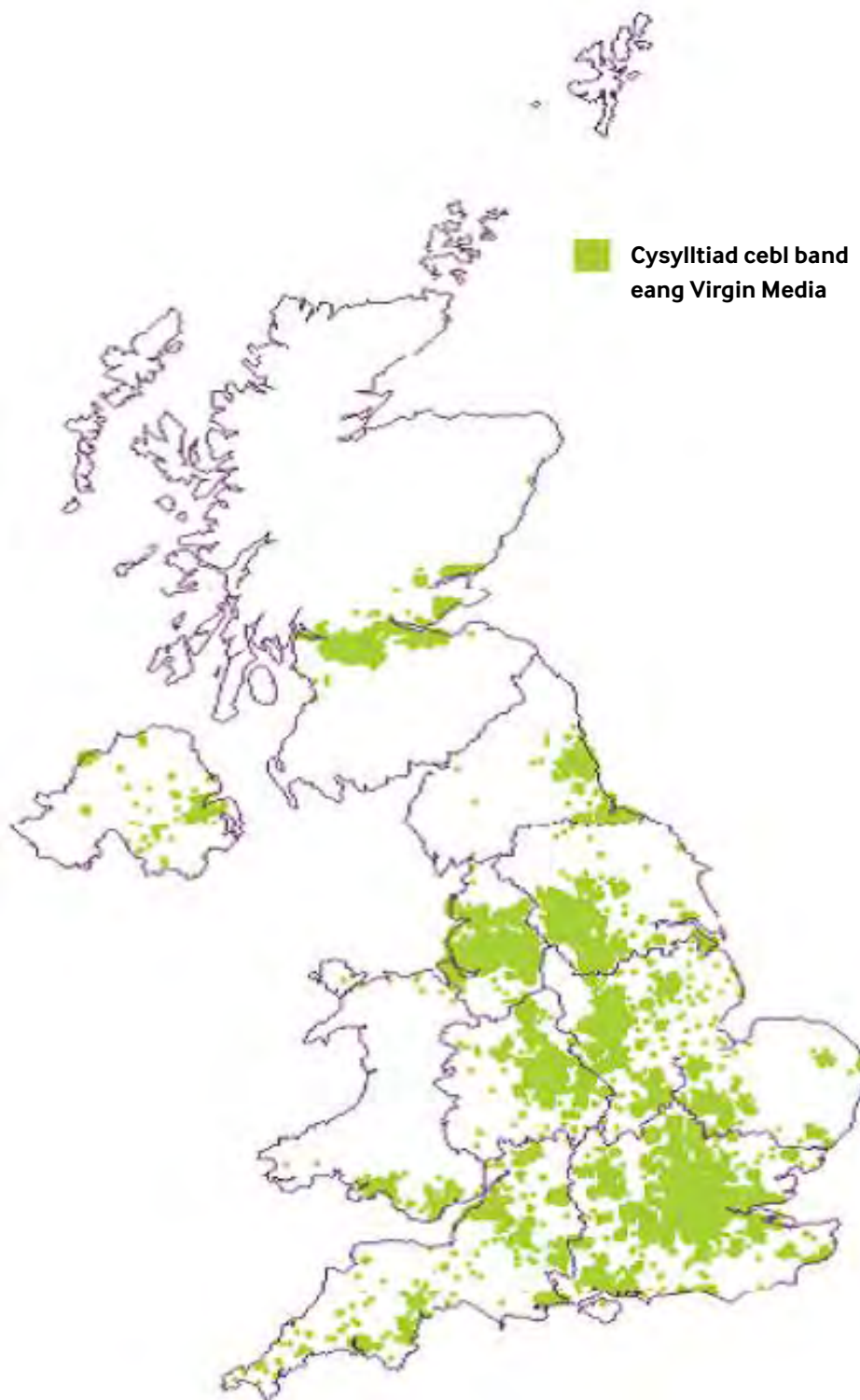
Nid i'r dethol rai yn unig y mae band eang ar gael bellach, ac mae'n rhan greiddiol o fywyd cyfoes. Fodd bynnag, mae'r cysylltiad band eang sydd gan lawer o bobl yng Nghymru yn araf, os oes ganddynt gysylltiad o gwbl.

Oherwydd hyn, tra gallai band eang fod yn ddull pwerus ac egalitaraidd o ddarparu cyfleoedd a gwasanaethau waeth ble mae'r lleoliad, mae perygl y gallai waethygu'r anghydraddoldebau sy'n bodoli eisoes os nad yw ar gael i bawb.

Cymru ranedig

Mae nifer y bobl sy'n defnyddio band eang wedi cynyddu'n sylweddol yng Nghymru o 25 y cant yn 2005 i 64 y cant yn 2010. Fodd bynnag, mae'r ffigur cadarnhaol hwn yn cuddio nifer o anghydraddoldebau.

Rhwydwaith cebl Virgin Media

Yng Nghymru, mae dwy brif ffordd o gael band eang drwy linell sefydlog: rhwydwaith ffôn copr BT a rhwydwaith cebl Virgin Media. Gyda gwifrau copr, mae'r signal yn dirywio po bellaf ydych o'r gyfnewidfa leol.

Fodd bynnag, tra bo pobl sy'n byw mewn

'mannau gwan' yn ei chael hi'n anodd cael darpariaeth band eang sylfaenol, mae'r sylw wedi troi at 'fand eang y genhedlaeth nesaf', lle mae ffibr optig yn rhoi cyflymder cysylltu gwell o lawer, sef hyd at 50 Mbps ar hyn o bryd. Fel y dengys y map isod, pur wael yw'r ddarpariaeth drwy rwydwaith band eang cebl Virgin Media yng Nghymru. At hynny, mae'r rhwydwaith ffôn symudol 3G yng Nghymru – sy'n ffordd arall o gael band eang – hefyd yn waeth o lawer yng Nghymru nag ydyw ar gyfartaledd drwy'r Deyrnas Unedig.

Pe bai pethau'n cael eu gadael at fympw'r farchnad, mae'n ymddangos y bydd y gagendor digidol yng Nghymru yn parhau neu hyd yn oed yn gwaethgu. Mae hyn gan nad yw'r achos busnes yn atyniadol i'r sector preifat oherwydd y gost o ddarparu band eang mewn ardaloedd gwledig ac anghysbell.

Manteision band eang

Mae'r gagendor digidol yn golygu nad yw Cymru a busnesau yng Nghymru o anghenraid yn gallu manteisio ar y buddiannau amlwg sydd i'w cael yn sgil cysylltiadau rhyngwyd cyflym.

Yn eironig ddigon, y rheini a allai elwa fwyaf o wasanaethau ar-lein yw'r rhai sy'n cael eu gwasanaethu waethaf gan y seilwaith presennol.

Manteision band eang:

- yn 2008, roedd e-fasnach yn gyfrifol am 21 y cant o holl drosiant busnesau yn y Deyrnas Unedig (yr ail ffigur uchaf yn yr Undeb Ewropeaidd);
- yn 2007, roedd 91 y cant o wasanaethau sylfaenol i ddinasyddion y Deyrnas Unedig ar gael yn llwyr ar-lein;
- mae disgyblion sy'n defnyddio'r rhyngwyd at ddibenion addysgol yn fwy tebygol o berfformio'n well na'r rheini heb gysylltiad, a hynny o ryw chwarter gradd TGAU ym mhob pwnc.

Maent yn cynnwys busnesau yn y Gymru wledig a allai ddenu rhagor o gwsmeriaid ar-lein, ffermwyr a allai wneud ceisiadau am grant ar-lein a phobl mewn cymunedau anghysbell sy'n ei chael yn anodd defnyddio gwasanaethau cyhoeddus.

At hynny, ardaloedd gyda chysylltiad band eang gwael yn aml yw'r rheini sydd â gweithgarwch economaidd cymharol isel, ac mae hynny'n rhwystr arall i'r ardaloedd hyn rhag datblygu.

Cau'r bwllch

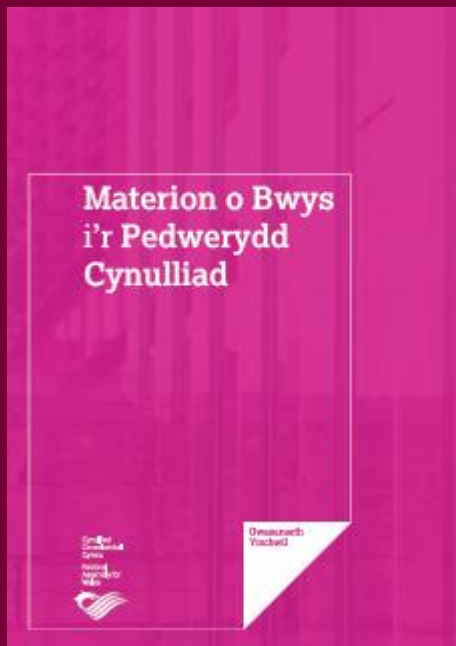
Mae llunwyr polisïau yn cymryd camau i fynd i'r afael â hyn. Gosododd Llywodraeth ddiwethaf Cymru'r nod o sicrhau bod gan bawb gysylltiad band eang sylfaenol erbyn 2011 (targed yr Undeb Ewropeaidd ar gyfer hynny yw 2013). Mae'n ceisio sicrhau y bydd gan bob busnes gysylltiad band eang 30 Mbps erbyn 2016, ac felly hefyd bob cartref erbyn 2020 (yn unol â nod yr Undeb Ewropeaidd o sicrhau band eang 30 Mbps i bawb erbyn 2020). Nid yw Llywodraeth y Deyrnas Unedig hyd yma wedi cyhoeddi targedau manwl, ond mae wedi datgan y dylai fod gan Brydain y rhwydwaith band eang gorau yn Ewrop erbyn 2015.

Mae Llywodraeth Cymru hefyd wrthi'n cynnal rhaglen gaffael ar gyfer darpariaeth band eang y genhedlaeth nesaf, ac mae'n bwriadu cyfrannu llai na 50 y cant o gyfanswm y costau o gyfuniad o gyllid cyhoeddus a phreifat ac arian o Ewrop. Bydd amseru a thargedu buddsoddiad cyhoeddus yn hanfodol bwysig, rhag colli buddsoddiad o'r sector preifat a gwastraffu arian cyhoeddus yn sgil hynny.

Hefyd, bydd Llywodraeth Cymru am gael cymaint o gyllid â phosibl gan Lywodraeth y Deyrnas Unedig a'r Undeb Ewropeaidd. Dywedodd y Dirprwy Brif Weinidog ar ddechrau 2011 bod yr arian a oedd ar gael gan Lywodraeth y Deyrnas Unedig yn llai na hanner y swm y credai yr oedd Cymru'n ei haeddu.

Yr her i Lywodraeth nesaf Cymru, felly, yw gweithredu'n gyflym i roi sylw i'r gagendor digidol heb ffrwyno buddsoddiad preifat. Ond dim ond hanner y frwydr yw hon, gan fod y defnydd o fand eang ar hyn o bryd yn adlewyrchu anghydraddoldebau cymdeithasol-economaidd eraill. Rhaid rhoi sylw hefyd i gynhwysiant digidol os yw band eang yng Nghymru i wireddu'r nod egalitariaidd a roddwyd iddo.

Erthygl o gyhoeddiad gan y Gwasanaeth Ymchwil

Materion o Bwys i'r Pedwerydd Cynulliad

Mae'r ddogfen hon wedi cael ei pharatoi'n arbennig ar gyfer Aelodau'r Cynulliad gan y Gwasanaeth Ymchwil. Mae'n trafod rhai o'r pynciau hynny sy'n debygol o fod o bwys i Aelodau yn ystod y Pedwerydd Cynulliad.

Materion o Bwys i'r Pedwerydd Cynulliad

Am rhagor o gyhoeddiadau, gweler **ein tudalennau ar wefan y Cynulliad**.
www.cynulliadcymru.org/bus-assembly-publications-research.htm

Y Gwasanaeth Ymchwil
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

E-bost: **Research.Service@wales.gov.uk**
Twitter: **[@YmchwilCCC](https://twitter.com/YmchwilCCC)**